

Лингвостилистичен анализ на три поетически творби на Веселин Ханчев

Петранка Трендафилова

A lingo-stylistic analysis of three poetic works of Veselin Hanchev: In the report we follow the realization of the idea for recreation and all-conquering spiritual aspiration through a lingo-stylistic analysis.

Key words: semantic, lingo-stylistic analysis

ВЪВЕДЕНИЕ

В творчеството на Веселин Ханчев се открояват две негови на пръв поглед противоречиви същности: патетичното възприемане на социалистическия социален ред, възпят с фанатична привързаност, и космическата дълбочина на едно друго светоусещане, което излиза от пътя, оброчен с политически парапет. Истинското дарование, необременено от догми и направления, се изявява пълноценно в творби като "Посвещение", "Земя и небе", "Не, не трябва", "Изкуство", "Поет". Твърдението на Емил Петров, че тези произведения на Веселин Ханчев "открояват духовния климат на нашето време" (1), не разкрива мащабното им измерение. Напротив, именно тук се среща с поета, излязъл от темпоралните рамки, проникнал в безкрая от безвремие, за да се докосне до могъществото на Всемира и усетил себе си значим чрез силата на творческото съзидание.

Докосването до това светоусещане може най-пълно да се осъществи чрез лингвостилистичния анализ. Такъв тип анализ позволява да се навлезе в сърцевината на поетическите прозрения; да се проследи избора и съчетаемостта на изобразителните средства; да се изследват стилистичните похвати, подпомагащи обединяването на отделните творби в идейно и композиционно цяло.

ИЗЛОЖЕНИЕ

В настоящата работа се спираме върху три лирически творби на Веселин Ханчев – "Посвещение", "Поет" и "Земя и небе". Идеята за пресътворението и всепобеждаващото духовно стремление преминава като свързваща нишка и през трите стихотворения. Тя е изразена експлицитно чрез ключовите думи *земя* и *небе*. В "Посвещение" тези лексеми се включват в противопоставящи се семантични полета, свързани с пространственото измерение "горе/долу": от една страна – *пръст, листа, земя, дърво, лоза*, а от друга – *пространство, светлина, облаци, птици*. Очертани са двете начала, които се намират в диалектическо единство. Земя и небе се сливат в едно битие, представящо кръговрата на непрестанното обновление в природния организъм на планетата. Усещането се подкрепя от сегашното причастие *върщаща*, което определя съществителното *земя*: "...като земята, върщаща богато / и облаци, и птици, и листа" ("Посвещение"), както и от кръговата композиция на самата творба.

Мотивът за вечно обновяващото се битие е продължен в "Земя и небе", но същевременно е обогатен с нов елемент. Чрез семантичните полета *земя, пръст, кръв / небе, крила, звезди* се противопоставя тленното, преходното на нетленното, вечното. Противоборството на дух и плът, на стремеж и пасивен застой е ясно очертано в композиционната постройка на творбата. Рефренът *Върху земя човек роден е* оформя тезата, която ни отвежда към библейската сентенция "Човек от пръстта се ражда и в пръстта се връща" (вж. Битие 3 гл.). Антитезата, следваща всеки път рефрена, утвърждава духовното начало. Ханчев не стига в поетическите си прозрения само осъзнаването на постоянния обновителен процес в природата.

Той търси по-нататък, извън рамките на битието и утвърждава вечното в човешкия дух, стремящ се да проникне през незримото, през времето и болката.

В "Поет" последните стихове звучат като финално обобщение:

*И смъртта си дори
открий като свят непознат,
като нова земя посрещни я,
неоткрита от теб досега.*

Тук отново виждаме противопоставянето на семантичните групи *земя, смърт / пространство, звезди*.

Контрастът и антитезата са основни изобразителни похвати в трите лирически творби на Веселин Ханчев. Чрез тях поетът постига най-пълно изразяване на противоречието и единството, в което пулсира цялото:

*В сърцето си малко да сложиш
големия свят... Да търсиш
и все недоволен да бъдеш"*
("Поет");

*Небе да има и тогава,
когато няма и очи,
сам в себе си да го създава,
когато то се заличи"*
("Земя и небе");

*и падане, и ставане отново...
и ласка по косата, и засада*
("Посвещение").

Интересен е подборът на глаголите. И в трите творби се наблюдава употреба на глаголи с една и съща семантична стойност: *открий, дири* ("Посвещение"), *да откриваш, да търсиш* ("Поет"), *да дири, да достига* ("Земя и небе"). "Да"-формите се редуват с повелителни форми, което изгражда повелителния характер на изложението. В тях е вплетен пламтящият зов на поета. Звучи непрестанното му желание да внуши у читателя необходимостта от съзидателство. Особено силен е този апел в първите два стиха, които оформят градация, движеща във възходяща линия поетическото изживяване ("*За да останеш, за да си потребен, / за да те има и след теб дори...*"). Епанафората "*...открий отново и пресътвори. / Пресътвори ги ти като лозата...*" оставя в логическия център на изобразението повторената лексема. Същият похват откриваме и в "Земя и небе", срв.: "*да има пак едно небе, / небе да има и тогава...*". Думата *пресътвори* отвежда към идеята в "Посвещение" (в пресътворението е смисълът на човешкия живот), а лексемата *небе* е символ, свързващ се с идеята в "Земя и небе" (неугасващият порив на човешкия дух освобождава човека от съдбовно приковаващата го към земята пъпна връв).

Човешкият творчески процес е неразривно свързан с пресътворението в природата. В "Посвещение" човек и природа се сливат в един организъм, пулсиращ в синхрона на общото битие. Възприятие за този пулс се изгражда чрез синтактичния паралелизъм, създаващ плавна ритмика:

*като лозата, затворила пространството в зърна,...
като пчелата, създала мед от пръст и светлина,
като земята, връщаща богато*

и облаци, и птици, и листа.

Одухотворяването на художествените образи (*лоза, дърво, пчела, земя*) е постигнато чрез вплитане на олицетворенията в сравнения. Всяко олицетворение свързва в диалектически план конкретния образ с идеята. Изразът "*лозата, затворила пространството в зърна*" изгражда представата за символния кръг, който се използва в религиозните и философски учения за обозначаване на безкрайността. Кръгът и лозата отвеждат към християнската символика. В библейското учение образът на Исус Христос е отъждествен с лозата, чийто гроздов сок символизира неговата кръв. Символният кръг, при който краят преминава в начало, а началото в край, се свързва с Божествената изначалност и безкрайност – от Бог започва и в Бог завършва животът.

Още един мотив, преминаващ през трите творби на Ханчев, ни насочва към религиозните и естетико-философски виждания. Това е мотивът за пречистващата и прераждаща сила на страданието. В "Посвещение" открояването на тази идея се осъществява чрез стилистичната функция на инверсията *жената стенеща* (*в която по-траен образ дири любовта*), благодарение на която логическият център попада върху епитета *стенеща*. По такъв начин е внушена идеята за изстраждане на пресътворението – в страдание се ражда новият живот, самата любов се пречиства и затвърждава в това изстраждане. Изстраждането на сътворението определя високата му стойност:

*да чува в нежностите къси,
в делата, в болката дошла,
не ударите на кръвта си,
а ударите на крила"*
(*"Земя и небе"*).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дори познанието като опитност се изпитва в гумното на страданието и самият поет преизобилно е пил от горчивината му. В "Присъда", една от последните му творби, които създава преди трагичния си край, съвсем ясно това е изказано: "*За да живеея, / трябва непрестанно / по нещо да умира в мен самия*". През целия си живот Веселин Ханчев е търсил пътя към истината. Да отдава малко по малко себе си на другите, за да покъсне в душата му светлина – това е безспорно великото страдание на твореца, обърнал взор към неизмеримото и вечното.

ЛИТЕРАТУРА:

[1]. *Петров, Е.* Предговор. – В: Стихотворения. Веселин Ханчев. София, 1971, с. 14.

[2]. *Библия* сиреч книгите на Свещеното писание на Вехтия и Новия Завет. Издава Св. Синод на Българската Църква. София, 1991 (За еталон на този превод служи църковнославянският текст, който стои в основата и на Острожката Библия).

За контакти:

Доц. д-р Петранка Петкова, Катедра по филологически науки, Филиал – Силистра на Русенския университет "Ангел Кънчев"; тел. (086) 821 521;
e-mail: pera_don@abv.bg